

СЛИЯНИЕ И ПОГЛОЩЕНИЕ НА СТРАХОВОМ РЫНКЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Нечипорук Л. В.

Установлено влияние глобализации на процессы концентрации и централизации капитала в сфере страхования. Проанализированы процессы формирования финансовых групп. Определены особенности развития процессов слияния и поглощения на страховом рынке в Украине, обусловленные глобализацией.

Ключевые слова: страховой рынок, глобализация, слияние и поглощения, финансовые группы.

MERGERS AND ACQUISITIONS IN THE INSURANCE MARKET IN THE GLOBALIZATION

Nechyporuk L. V.

The influence of globalization on processes of concentration and centralization of capital in the insurance industry. The processes of formation of financial groups. The features of mergers and acquisitions in the insurance market in Ukraine, which are caused by globalization.

Keywords: insurance market, globalization, mergers and acquisitions, financial groups.

УДК 338(477)

КОНКУРЕНТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

К. Д. Гурова, кандидат економічних наук;

Л. І. Пронкіна, кандидат економічних наук, професор

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Обґрунтовано теоретичні основи формування конкурентної політики держави. Проаналізовано взаємозв'язок конкурентоспроможності і якості продукції. Доведено, що якість продукції закладається у виробництві і виявляється у сфері споживання, а конкурентоспроможність – у сфері обігу.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентна політика, конкурентоспроможність продукції, якість продукції.

Постановка проблеми. У статті поставлена і досліджується актуальна теоретична і практична проблема – конкурентоспроможність економіки України в умовах ринкової трансформації. Ця проблема активно досліджується у вітчизняній і зарубіжній науці, а саме в роботах М. Портера, Є. Ясіна, О. Яковлева, В. Гейця, В. Лагутіна, І. Піддубного, Л. Піддубної, Р. Фатхутдінова.

Мета статті – аналіз стану конкурентоспроможності економіки України і розроблення напрямів її підвищення в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема конкурентоспроможності як напрям наукових досліджень не є новою для економічної науки і активно висвітлюється у світовій та вітчизняній економічній літературі. Але до цього часу не сформовано стратегію підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг в Україні, не досліджено повною мірою фактори, які на неї впливають

Серед учених, які здійснили свій внесок у розроблення проблеми підвищення конкурентоспроможності, можна назвати П. Друкера, М. Портера, П. Самуельсона, Й. Шумпетера, В. Геєця, Б. Квасюка, Н. Тарнавську, Ю. Архангельського, В. Лагутіна, Л. Піддубну та ін.

Виклад основного матеріалу. До недавнього часу вітчизняна економічна наука не приділяла достатньої уваги дослідженню проблеми конкурентоспроможності економіки, обмежуючись оцінюванням тільки техніко-економічних параметрів продукції, її зіставленням зі світовими аналогами. Панувала думка, за якою український експортний потенціал є високим, що багато видів продукції відповідають світовим аналогам.

На сторінках журналу «Економіка України» під рубрикою «Наукові дискусії» оприлюднено серію статей відомих українських економістів [1; 2].

Великий інтерес представляє дискусія доктора економічних наук Ю. Архангельського і доктора економічних наук, професора В. Лагутіна про одну з найгостріших проблем економічної теорії і практики – оптимальне співвідношення конкуренції і монополії.

На думку П. Пуцентайла, конкурентоспроможність – це обумовлені економічними, соціальними та політичними чинниками позиції країни або підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках [5, с. 33].

На початку ХХІ ст. на економічний, соціальний та політичний розвиток дедалі більше впливає глобалізація, під дією якої динамічного розвитку набуває світова конкуренція.

Глобальна конкуренція – це багатоаспектна категорія, яка відображає процес суперництва цивілізацій, регіонів, країн, глобальних галузей, ТНК та інших суб'єктів глобального простору за конкурентні переваги в умовах високого рівня монополізації, посилення сукупного впливу раніше ізольованих чинників та зміни всієї парадигми їх розвитку.

Отже, з одного боку, конкуренція будь-якого рівня покликана слугувати підвищенню конкурентоспроможності і ефективності суб'єктів господарювання,

а з другого – за умов домінування глобальних монополій є інструментом пригнічення слабших учасників сильнішими через несумісність фундаментальних інтересів.

На сучасному етапі глобальна конкуренція ведеться вже не так між країнами, як між наднаціональними відтворювальними системами. Глобальний економічний розвиток визначається поєднанням двох суперечливих тенденцій, а саме: підпорядкуванням світової економіки інтересам транснаціонального капіталу, з одного боку, та конкуренцією національних економічних систем – з другого.

Загострення конкурентної боротьби за збут продукції, місце на ринку спонукає всі країни до пошуку нових можливостей для створення більш економічних і якісних товарів.

В Україні проблема конкурентоспроможності держави постає гостріше, ніж у розвинених країнах, оскільки в рейтингу конкурентоспроможності *World economic forum 2011/2012* вона зайняла 82-ге місце серед 142 держав світу, включених у дослідження.

Низький рівень конкурентоспроможності української економіки, на наш погляд, можна пояснити інерційністю розвитку та неспроможністю виділити пріоритети при побудові інформаційного суспільства, яке поступово набирає обертів у багатьох країнах світу. У зв'язку з цим дослідження проблеми підвищення конкурентоспроможності набуває особливої актуальності.

Конкурентоспроможність товарів і послуг у ринковій економіці залежить від комплексу заходів, таких як наявність економічного потенціалу, управління якістю, обсягу НДДКР, інноваційного рівня виробництва, нормативно-правового забезпечення на стадіях розроблення, виробництва і реалізації продукції, ступеня втручання держави у формування сприятливого конкурентного середовища, наявності внутрішнього і особливо зовнішнього попиту на продукцію, досвіду і кваліфікації промислово-виробничого персоналу.

Держава не ставить перед собою завдання забезпечити ефективну конкуренцію по всьому спектру продукції. Пріоритет надається лише тим секторам економіки, які мають реальні умови для одержання конкурентних переваг на світовому ринку і забезпечують найбільш ефективне застосування ресурсів.

Ми поділяємо точку зору економістів, які вважають, що не може бути конкурентної політики окремо від промислової, аграрної, фінансової політики.

Теорія конкуренції виходить з того, що конкурують не країни, а окремі виробники продукції. Однак економічний успіх держави, тобто її конкурентоспроможність, визначається наявністю в ній конкурентоспроможних галузей і виробництв.

Основою конкурентоспроможності країни у світовій економіці є наявність декількох конкурентоспроможних галузей, фірм, корпорацій.

Високий рівень конкурентоспроможності економіки є фундаментальною умовою інтеграції України у світовий економічний простір як рівноправного учасника міждержавних економічних відносин. Забезпечення конкурентоспроможності виступає і метою, і основою сталого економічного розвитку країни, спрямованого на суттєве підвищення суспільного добробуту.

Рейтинг конкурентоспроможності національних економік визначається високоавторитетними міжнародними центрами на основі апробованих методик.

Антимонопольний комітет України (АМК) разом з Інститутом економіки і прогнозування НАН України підготував у 2010 р. аналітичну доповідь «Конкуренція в Україні», в якій, зокрема, відмічається, що в державі приблизно половина товарів і послуг виробляється в умовах значної конкуренції, одна десята – за відсутності конкуренції, близько 35 % – в умовах помірної конкуренції. У той же час у розвинених країнах в умовах значної конкуренції виробляється більше 80 % товарів і послуг, а за відсутності конкуренції – близько 2 %. Ми поділяємо точку зору економістів, які вважають, що не може бути конкурентної політики окремо від промислової, аграрної та ін. Є або проконкурентна економічна політика у відповідних галузях, або байдужа до питань конкуренції, або антиконкурентна політика.

Головним завданням України в сучасних умовах є вивірена в галузевих пріоритетах підтримка експортоорієнтованих виробництв.

Конкурентоспроможність формується на різних рівнях, але первинним є підприємство (фірма), де в процесі виробництва товарів і послуг закладаються основи його якості як головного чинника.

Фірми приречені на невдачу, якщо вони не будуватимуть свою стратегію на поліпшенні і відновленні технологій, готовності конкурувати і на реальному розумінні свого національного середовища та шляхів його поліпшення. У цьому плані однією з основних умов обрання оптимального варіанта для виробництва конкурентоспроможної продукції є здатність фірми утриматися в конкурентному просторі, у першу чергу завдяки ефективному використанню конкурентних переваг. Як показали дослідження, головною умовою конкурентоспроможності продукції виступає її якість. Саме якість товарів і послуг формує конкурентні переваги корпорації, що означають історично сформовані об'єктивні і суб'єктивні умови.

Доцільно звернути увагу на те, що конкурентоспроможність продукції – це міра привабливості для споживача, вона визначається ступенем задоволення сукупності різних потреб. Кожна потреба характеризується сукупністю параметрів, що описують сферу її існування і зміст необхідного корисного ефекту.

З метою виготовлення конкурентоспроможної продукції виробник повинен точно прогнозувати потреби потенційного споживача. Для покупця товару велике значення має величина витрат, необхідних для задоволення відповідних потреб.

В економічній літературі можна зустріти тлумачення конкурентоспроможності як синоніму якості продукції. На нашу думку, таке отождоження є некоректним.

Конкурентоспроможність товару визначається сукупністю тільки тих його властивостей, що становлять інтерес для покупця і забезпечують задоволення даної потреби, а інші показники, такі, як умови транспортування товару, його проектування і виробництва, споживача не цікавлять.

Необхідним елементом визначення рівня якості продукції є порівняння з базою, обрання якої є іноді досить проблематичним. Для оцінювання конкурентоспроможності необхідно порівняти параметри аналізованого виробу і товару-конкурента з рівнем, заданими запитами і перевагами покупця, а потім порівняти отримані показники.

З позиції якості можна порівнювати лише однорідні об'єкти з погляду не тільки їх призначення та сфери застосування, а й основних конструктивних і технологічних особливостей. З позиції конкурентоспроможності, де за базу береться задоволення конкурентної потреби, можливі зіставлення і неоднорідні зразки.

Дослідження якості відповідно до чинних нормативів ще не оцінює ступінь конкурентоспроможності продукції, що визначається в процесі реалізації і не залежить від реакції покупця.

Можна стверджувати, що для споживача якість є обов'язковою, але недостатньою характеристикою для ухвалення рішення про придбання даного товару. Конкурентоспроможність визначається не просто відмітними характеристиками товару, а його привабливістю для клієнта, спрямованого на покупку. У цьому разі суверенітет споживача полягає у тому, що вирішальне слово залишається за ним. В історії бізнесу є чимало прикладів, коли товари, що одержали найвищі оцінки експертів, залишали байдужими споживачів.

Обумовлені сукупністю властивостей товару його якість і конкурентоспроможність виявляються в різних сферах. Якість продукції закладається у сфері вивчення потреб потенційних споживачів, на стадіях проектування та виробництва і виявляється у сфері споживання, а конкурентоспроможність продукції може бути встановлена лише у сфері обігу.

Конкурентоспроможність є визначальною ринковою категорією, що відбиває одне з найважливіших властивостей ринку – його конкурентність. При незмінних якісних характеристиках виробу його конкурентоспроможність може змінюватися у досить широких межах, реагуючи на різні чинники, зумовлені конкурентним середовищем.

Резюмуючи наведене, можна запропонувати такі визначення:

– *конкурентоспроможність* – властивість об'єкта, яка має визначену частку відповідного ринку, що характеризує ступінь відповідності техніко-функціональних, економічних та інших характеристик об'єкта вимогам спо-

живачів, визначає частку ринку, що належить даному об'єктові і перешкоджає перерозподілу цього ринку на користь інших об'єктів;

– *якість продукції* – сукупність властивостей, що характеризують ступінь її суспільної корисності з урахуванням суспільно необхідних витрат праці на всіх стадіях відтворювального циклу.

Незважаючи на певне розходження названих категорій, пріоритетним чинником для конкурентоспроможності продукції є її якість. Тільки продукція і послуги високого рівня якості здатні забезпечити конкурентоспроможність вітчизняних підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Однак ми поділяємо точку зору дослідників, які вважають, що на конкурентоспроможність, крім якості продукції, впливають й інші чинники.

Слід урахувати, що пріоритетність чинників забезпечення конкурентоспроможності залежить від рівня соціально-економічного розвитку країни, характеристик ринків, на яких реалізується продукція, особливостей конкретних потреб.

Установлення взаємозв'язків якості, конкурентоспроможності та ефективності на всіх стадіях суспільного відтворення є головною умовою вдосконалення управління. Для орієнтації виробництва на розв'язання взаємозалежної проблеми поліпшення якості продукції та її конкурентоспроможності необхідно враховувати як корисний ефект від експлуатації продукції, так і сумарні витрати на її створення і використання.

Конкурентне суперництво є невід'ємною складовою розвитку товарного виробництва в умовах ринкових відносин, одним з найважливіших механізмів гнучкого саморегулювання розширеного суспільного виробництва. Наслідком посилення конкуренції стає, з одного боку, загострення антагоністичних суперечностей учасників суспільних виробничих відносин, а з другого – створення вагомих передумов щодо підвищення ефективності виробництва, організації та управління підприємницькою діяльністю.

Посилення конкуренції неодмінно призводить до необхідності модернізації та оновлення виробничих потужностей, створення нових видів продукції, здійснення організаційно-економічних трансформацій, вдосконалення системи управління, інтенсифікації інноваційного розвитку підприємства у цілому.

Теоретичні та практичні аспекти управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства в умовах ринкового конкурентного суперництва досліджувалися в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Проте теоретичні та методичні проблеми обґрунтування стратегічних заходів щодо забезпечення сталого інноваційного розвитку підприємства залишаються недостатньо вивченими та вимагають докладного дослідження. Доцільно звернути увагу на те, що за таких умов основним напрямом інноваційного розвитку підприємства стають визначення і реалізація резервів підвищення ефективності виробничої діяльності, скорочення витрат у сфері виробництва

і збуту продукції. Однак інновації учасників ринку найчастіше матимуть поточний характер, оскільки реалізація інноваційного процесу стратегічного характеру за умови відносно незначних обсягів продажу товарів кожним з учасників буде економічно недоречним.

Метою інноваційного процесу для монополіста є збільшення «бар'єрів входження» на ринок для інших учасників та визначення стійкості конкурентних переваг, що забезпечують монопольне становище. Як правило, така мета досягатиметься через створення штучних перешкод щодо участі інших підприємств у ринковому обміні (поточні фіктивні інновації).

Пріоритети інноваційної діяльності аутсайдерів ринку, навпаки, будуть пов'язані з пошуком можливостей щодо скорочення зазначених бар'єрів і створення монопольного становища лідера на ринку. Реалізація зазначених пріоритетів вимагає створення стратегічних інновацій, що призводять до суттєвих трансформацій способів задоволення споживчих вимог, тобто по суті до виникнення нових конкурентних переваг, які до цього часу не існували або не мали принципового значення.

Олігополістична конкурентна структура ринку пов'язана з гострим суперництвом між обмеженою кількістю учасників, які займають відносно подібні ринкові позиції. Висока гострота конкуренції на олігополістичному ринку зумовлюється двома основними обставинами. По-перше, можливості щодо диференціації товарів і послуг, які пропонуються на ринку, є досить незначними через відповідно низький рівень різноманіття відповідних споживчих вимог. По-друге, на відміну від умов довершеної конкуренції олігополісти здатні до використання ефекту масштабу, тобто навіть незначне збільшення обсягів продажу олігополістом звичайно призводитиме до підвищення прибутку.

При високому рівні еластичності попиту за ціною, що притаманна олігополістичному ринку, головним чинником формування конкурентних переваг його учасників стають низькі витрати, які визначають можливості для реалізації гнучкої цінової політики і як наслідок відповідного збільшення обсягів продажу продукції.

Пріоритети інноваційної діяльності підприємств-олігополістів будуть майже однорідними: активне поєднання поточних маркетингово-економічних нововведень і стратегічних технологічних інновацій стратегічного характеру для створення нових або докорінного вдосконалення товарів, що вже виробляються.

Найбільш широкі можливості для стрімкого інноваційного розвитку, пов'язаного з докорінними змінами у товарному асортименті підприємства, виникають в умовах монополістичної конкуренції. Характерна особливість цієї конкурентної структури ринку полягає в наявності у окремих суб'єктів ринкових відносин певних атрибутів монопольної влади, джерелом якої виступає різноманіття споживчих переваг покупців.

У ситуації монополістичної конкуренції в галузі за умови відносно вільного входу-виходу може діяти значна кількість підприємств, тобто рівень конкуренції потенційно може бути досить високим. Проте усі підприємства галузі внаслідок помітної диференціації товарів, що обертаються на ринку, матимуть у своєму розпорядженні певні можливості впливу на ціну товару, що виробляється ними, відповідно до наявності значущих відмінностей у цьому товарі відносно конкурентів.

Таким чином, диференціація товару передбачає, що кожне підприємство має деяку монопольну владу над товаром власного виробництва: може підвищувати або знижувати ціну на нього незалежно від конкурентів. Обсяги цієї влади обмежуються наявністю виробників аналогічних товарів та значною свободою входження до галузі.

З точки зору формування конкурентних переваг та забезпечення стійких конкурентних позицій для виробника в умовах монополістичної конкуренції виняткового значення набуває необхідність упровадження продуктивних інновацій, які б найбільшою мірою відбивали існуючі специфічні аспекти споживчих вимог у різних сегментах ринку. Забезпечення таких специфічних вимог через створення відповідних товарів і послуг сприятиме зміцненню конкурентних позицій підприємства через дві обставини: по-перше, вдала спеціалізація у задоволенні певних споживчих вимог обумовлює збільшення монопольної влади підприємства у межах відповідного сегменту ринку; по-друге, підвищення рівня спеціалізації призводитиме до скорочення кількості прямих конкурентів і, як наслідок до зменшення гостроти конкурентного суперництва.

Доцільно зробити висновок про виключний вплив ринкових конкурентних чинників на інтенсивність і напрями здійснення інноваційного процесу на підприємстві. Вивчення закономірностей утворення та змін конкурентних переваг підприємства в умовах ринкової конкуренції дозволяє підвищити ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства на основі чіткого визначення цілей та пріоритетів генерації, відбору та впровадження інновацій.

Теоретична і практична складність проблеми конкурентоспроможності є причиною пошуків оптимальних варіантів її розв'язання у багатьох країнах. Економісти Є. Ясін та О. Яковлев розмежовують категорію, що досліджується, і визначають зовнішню і внутрішню конкурентоспроможність. На їх думку, зовнішня конкурентоспроможність – це здатність продавати товари і послуги на світових ринках, наявність у структурі експорту достатньої кількості товарів і послуг, які забезпечують сталість платіжного балансу країни [7].

Внутрішня конкурентоспроможність – це продажі на внутрішньому ринку при конкуренції з імпортом та вітчизняними товарами, які забезпечують разом з експортом необхідний рівень зайнятості і доходів населення.

Ми поділяємо точку зору Є. Ясіна і О. Яковлева, за якою політика конкурентоспроможності є державною економічною політикою. Ставка на приватну ініціативу не відкидає активної ролі держави, яка полягає у створенні найбільш сприятливих умов для бізнесу, формуванні атмосфери довіри між бізнесом і владою. Державі слід організувати моніторинг конкурентоспроможності і знайти форми підтримки виникаючих та зростаючих компаній, особливо інноваційних. Держава зобов'язана реально сприяти посиленню конкуренції, активізувати роботу компаній, вирівняти умови конкуренції, сприяти іноземним інвестиціям.

Реальним і високоєфективним чинником підвищення конкурентоспроможності національної економіки є формування і проведення державної промислової політики як органічної частини загальної державної економічної політики. Державна промислова політика передбачає діяльність держави, спрямовану на зростання обсягів виробництва, підвищення конкурентоспроможності промислової продукції, а також на координацію дій економічних суб'єктів. Як показали дослідження, така політика може або безпосередньо впливати на розвиток окремих галузей промисловості та її структуру, або справити побічний вплив, використовуючи такі чинники, як технологія, інфраструктура, попит, інституціональні рамки, інновації.

Важливою функцією державної промислової політики є вибір пріоритетів у розвитку промисловості, розроблення системи протекціонізму, створення режиму найбільшого сприяння перспективним галузям і підприємствам. Особливо важливу роль державна політика відіграє у розробленні сучасної науково-технічної та технологічної політики, формуванні та реалізації великомасштабних загальнонаціональних програм.

Висновки. Державна промислова політика – це діяльність держави в межах її економічної політики, спрямованої на прискорення економічного прогресу країни, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світових ринках, ефективного розв'язання гострих соціальних проблем.

В Україні державна промислова політика, маючи на меті структурні перетворення, повинна оптимально використати ринкові механізми. На нашу думку, такий підхід забезпечить одержання низки переваг, зокрема, введення реальної системи цін, можливість оптимального використання чинників виробництва. Разом з тим державна промислова політика має включати механізм безпосереднього втручання державних органів у структурні перетворення.

На основі проведених досліджень слід констатувати, що хронічне відставання України у конкурентному середовищі на світових ринках пояснюється низкою причин:

а) низькою ефективністю господарських реформ, особливо на макроекономічному рівні;

б) ігноруванням необхідності посилення оптимального втручання держави у процес регулювання та управління економікою – концепції «економічного етатизму»;

в) відсутністю науково обґрунтованої державної промислової політики, а також системи державного регулювання конкурентоспроможності;

г) погіршенням структури економіки, особливо промисловості;

г) «детехнологізацією» промислового експорту;

д) недостатньою увагою до проблеми якості як чинника підвищення конкурентоспроможності в умовах трансформації економіки та мізерним фінансуванням науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк Л. Л. Международная конкурентоспособность страны: теория и механизм реализации : монографія / Л. Л. Антонюк. – М., 2002. – 132 с.
2. Конкурентоспособность украинской экономики : монографія / под ред. Б. Е. Кваснюка. – М. : Ин-т экономики и прогнозирования, 2006. – 354 с.
3. Поддубная Л. И. Конкурентоспособность экономических систем: теория, механизм регулирования и управления : монографія / Л. И. Поддубная. – Х. : ИД «ИНЖЕК», 2007. – 367 с.
4. Поддубный И. Теория конкурентоспособности: современное состояние и предметно-методологические аспекты развития / И. Поддубный, Л. Поддубная // Экономика Украины. – 2007. – № 8. – С. 52–60.
5. Пуцентейло П. Сущность аспекты конкурентоспособности на разных уровнях управления экономикой / П. Пуцентейло // Вестн. Терноп. нац. экон. ун-та. – 2009. – № 4. – С. 32–43.
6. Лагутин В. Вред от монополии и польза от конкуренции: так ли все просто? / В. Лагутин // Экономика Украины. – 2007. – № 4. – С. 55–61.
7. Ясин Е. Конкурентоспособность и модернизация российской экономики / Е. Ясин, А. Яковлев // Вопр. экономики. – 2004. – № 7. – С.7.

КОНКУРЕНТНАЯ ПОЛИТИКА ГОСУДАРСТВА В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Гурова К. Д., Пронкина Л. И.

Раскрыты теоретические основы формирования конкурентной политики государства. Проанализирована взаимосвязь конкурентоспособности и качества продукции. Доказано, что качество продукции закладывается в производстве и выявляется в потреблении, а конкурентоспособность продукции – в сфере обращения.

Ключевые слова: конкурентоспособность, конкурентная политика, конкурентоспособность продукции, качество продукции.

COMPETITION POLICY OF THE STATE IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC GLOBALIZATION

Gurova K. D., Pronkina L. I.

The theoretical bases of formation of competition policy of the state are disclosed. The linkages competitiveness and quality of products is analyzed. It is proved that the quality of the products is laid in the production and the consumption, and the competitiveness of products – in the sphere of appeal.

Keywords: *competitiveness, competition policy, competitiveness of products, quality of products.*

УДК 331.5–044.922

СИСТЕМНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

О. М. Радіонова

Харківська національна академія міського господарства

Розкрито зміст поняття «трансформація». Встановлено, що в Україні відбулася трансформація соціалістичної системи господарства на капіталістичну (ринкову) з інверсією загальної моделі зайнятості з обмеженими трудовими ресурсами в модель зайнятості (ринок праці) з обмеженим попитом на працю.

Ключові слова: *зайнятість населення, трансформація, трансформація соціально-економічної системи, трансформація зайнятості.*

Актуальність проблеми. Система зайнятості населення є найважливішою складовою національної економіки. Будь-які зміни в умовах функціонування економіки країни позначаються на зайнятості населення, а стан зайнятості характеризує ефективність національної економіки. Особливої уваги потребує дослідження впливу сучасних системних трансформаційних процесів у суспільстві на сферу зайнятості населення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Трансформації соціально-економічної системи досліджують багато вчених, серед яких Н. Гражевська, А. Гриценко, Д. Євдокімова, Ю. Осіпов, Ю. Павленко, Ю. Пахомов, Д. Чистилін, Ю. Яковець [1–7]. Трансформації сфери зайнятості розробляються в наукових роботах Л. Гуляєвої, Я. Корнаї, А. Чеканського, Л. Шевченко [8–13] та ін.